

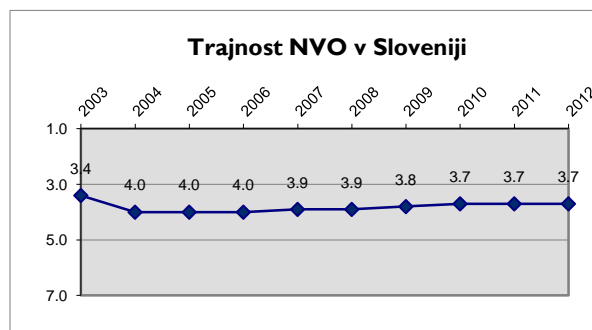
INDEKS TRAJNOSTI ORGANIZACIJ CIVILNE DRUŽBE 2012—SLOVENIJA

Junij 2013

TRAJNOST ORGANIZACIJ CIVILNE DRUŽBE: 3.7

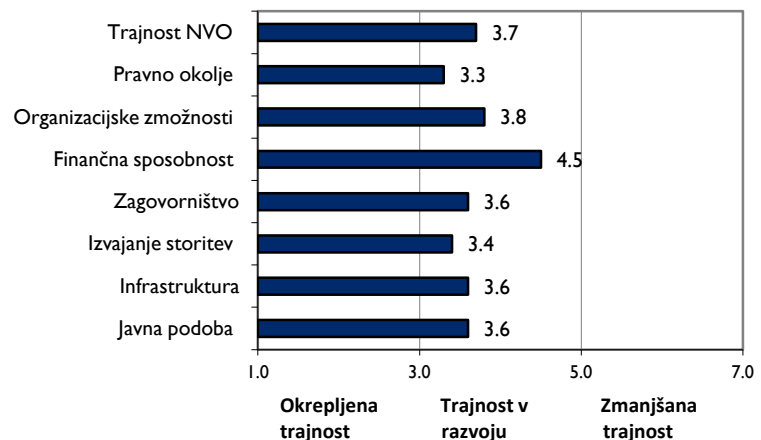
Konec januarja 2012 je svoj štiriletni mandat začela nova slovenska desno-sredinska vlada. Nekatere njene odločitve in ravnanja so pomembno vplivale tudi na sektor civilne družbe. Tako je vlada, v skladu s svojo varčevalno politiko kot posledico ekonomske krize, združila nekatera ministrstva, ukinila več kot 100 posvetovalnih teles in sprejela več kot štirideset zakonov v tridesetih dneh, vključno z rebalansom proračuna. Ti ukrepi so imeli škodljive posledice tudi na finančno stanje in zagovorniško delovanje organizacij civilne družbe (OCD).

OCD so se na vladne aktivnosti odzvale z oblikovanjem koalicij, organiziranjem kampanj in okrepitevijo svoje medijske prisotnosti. Javna podoba sektorja se je izboljšala predvsem zahvaljujoč hitremu odzivu humanitarnih organizacij na vse večjo revščino prebivalstva in zagovorniški dejavnosti, ki je kritizirala odločitve vlade. Poleg tega so mladinske in socialne organizacije ponudile celo vrsto aktivnosti za varstvo otrok med stavko javnega sektorja, ki je bila posledica proračunskih rezov in nižanja plač javnih uslužbencev.

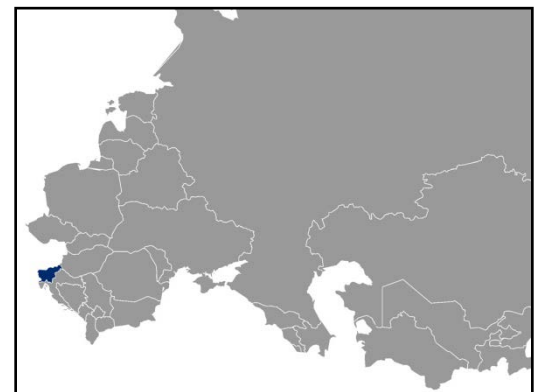

zavodov (350 več kot lani) in 250 fundacij (10 več kot lani). Večina organizacij deluje na lokalni ravni. Nimamo pa podatkov, koliko od teh organizacij je dejansko aktivnih.

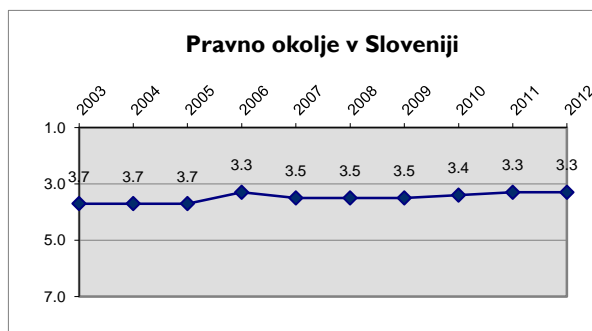
2012 Ocene za Slovenijo

V Sloveniji je približno 25.000 OCD, od tega več kot 22.500 društev (500 več kot lani), 2.350 zasebnih

PRAVNO OKOLJE: 3.3

Pravno okolje za delovanje OCD v Sloveniji se v letu 2012 ni spremenilo.

Državni zbor Republike Slovenije je februarja 2011 sprejel Zakon o prostovoljstvu, kar pomeni, da je bilo leto 2012 prvo leto, ki je bilo v celoti vključeno v izvajanje zakona. Zakon sicer predstavlja korak v pravo smer, vendar se je izkazalo, da je kar nekaj določil preveč zahtevnih za manjše prostovoljske organizacije. V začetku novembra 2012 sta bili v vpisnik prostovoljskih organizacij vpisani samo 402

organizaciji. Nizka številka je predvsem posledica dejstva, da OCD smatrajo vpis kot dodatno administrativno breme, ki ne prinaša veliko koristi. Med drugim so prostovoljske organizacije zavezane k oddaji letnega poročila Ministrstvu za javno upravo, v katerem morajo navesti količino opravljenih prostovoljskih ur na posameznih področjih prostovoljskega dela. Zakon sicer predvideva tudi letne nagrade za izjemne dosežke in povračilo stroškov prostovoljcem. Predlog Zakona o dohodnini, ki je bil konec leta 2012 v državnozborni proceduri, naj bi zagotovil, da ti prejemki ne bodo obdavčeni.

Leta 2011 je bil sprejet Zakon o socialnem podjetništvu. Julija 2012 je vlada sprejela podzakonski akt, ki omogoča registracijo socialnih podjetij. V prvih štirih mesecih so bila registrirana samo štiri socialna podjetja, čeprav veliko več organizacij deluje v skladu z načeli socialnega podjetništva. Majhno število registriranih podjetij je posledica dejstva, da registracija statusa zaenkrat ne prinaša nikakršnih ugodnosti.

V letu 2011 je bil sprejet tudi Zakon o skladnem regionalnem razvoju, ki prepoznava pomembno vlogo OCD v regionalnem razvoju. Na žalost je nova vlada zakon spremenila in zmanjšala število predstavnikov OCD v regionalnih razvojnih svetih ter ponovno vzpostavila glasovalno prevlado županov.

Čeprav se OCD še vedno ne morejo registrirati preko spleta, je registracija preprosta in poceni, saj jo je običajno mogoče opraviti v manj kot mesecu dni. Zakonodaja jasno definira obveznosti glede registracije, delovanja in poročanja OCD, prav tako pa ne omogoča nepotrebnega vmešavanja države v delovanje OCD. OCD lahko ustvarjajo prihodek od pridobitne dejavnosti in konkurirajo za javna naročila.

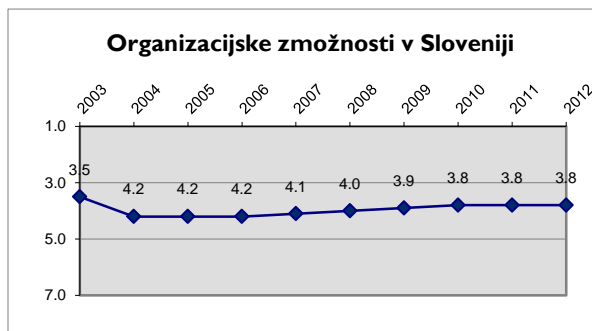
Davčna politika je za OCD še vedno nespodbudna. OCD ne plačujejo davkov na nepovratna javna sredstva, sicer pa zanje ne veljajo nobene druge davčne olajšave. Pridobitna dejavnost OCD je obdavčena enako kot pri podjetjih, davčna olajšava za donacije podjetij pa znaša zgolj 0.5 odstotka. Posamezniki lahko 0.5 odstotka svoje dohodnine namenijo organizacijam, ki delujejo v javnem interesu, sindikatom ali političnim strankam. V tem letu pa smo vendarle bili priča nekaterim pozitivnim spremembam davčne zakonodaje. Sprememba Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb naj bi razširila namene, za katere se donacija lahko uveljavlja kot davčna olajšava, na vse namene v javnem interesu. Zakon je bil konec leta še vedno v proceduri v Državnem zboru in naj bi bil sprejet v začetku leta 2013.

OCD imajo dostop do brezplačne pravne pomoči na lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju.

ORGANIZACIJSKE ZMOŽNOSTI: 3.8

Organizacijske zmožnosti slovenskih OCD so v letu 2012 v glavnem ostale nespremenjene.

OCD, predvsem v sklopu svojih prizadevanj na področju zagovorništva, redno zbirajo podporo pri svojih uporabnikih in ostalih zainteresiranih. Posebej uspešne so pri promociji prostovoljstva. Tako je npr. v drugi akciji Očistimo Slovenijo v marcu 2012 270.000 prostovoljcev po vsej Sloveniji pobralo več kot pet ton smeti.

Slovenska Filantropija, organizacija za promocijo prostovoljstva, vsako leto organizira Dan za spremembe, ki je namenjen spodbujanju ljudi k aktivni vlogi v njihovih domačih okoljih. V 2012 so prostovoljci v okviru Dneva za spremembe izvedli približno 50 akcij.

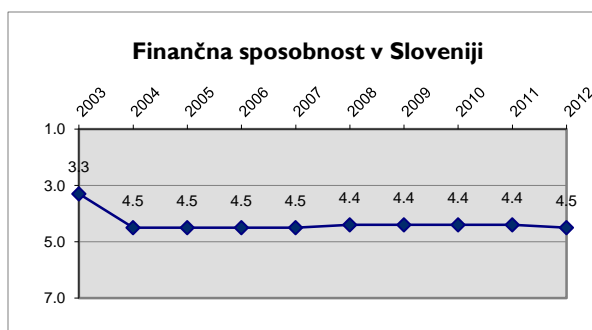
Načeloma imajo vse OCD svoje poslanstvo določeno v ustanovnih aktih, le večje organizacije pa opravljajo tudi večletno strateško načrtovanje.

Zakonodaja glede struktur upravljanja določa le minimalne zahteve. Vse OCD imajo upravne organe, večina društev in fundacij pa tudi nadzorne odbore. Vendar pa veliko organizacij poroča, da nadzorni odbori le redko naredijo kaj več kot le potrdijo poročila pripravljena s strani upravnih organov.

OCD zaposlujejo okoli 7.000 ljudi, oziroma 0.74 odstotka delovno aktivnega prebivalstva. Stopnja zaposlenosti se v zadnjem desetletju ni pomembno spremenila, večina zaposlitev pa je kratkoročnih. Glede na poročila, oddana Ministrstvu za javno upravo, so prostovoljske organizacije v letu 2011 v svoje delo vključile 27.014 prostovoljcev, ki so opravili 4.296.348 ur prostovoljskega dela.

OCD so tehnično dobro opremljene. Veliko pa jih uporablja pisarniško pohištvo iz druge roke, ki jih zbirajo preko oglasov na Facebook-u ali drugih družabnih medijev. Nekatere organizacije svoje dobavitelje izbirajo glede na njihove ogljične odtise.

FINANČNA SPOSOBNOST: 4.5

Finančno stanje OCD se je v letu 2012 zaradi finančne krize in proračunskih rezov zelo poslabšalo. Na nekaterih področjih je bilo državno financiranje OCD zmanjšano kar za polovico. Med pripravo rebalansa proračuna so bila vsa proračunska izplačila začasno ustavljena. Posledično so se OCD morale soočiti z velikimi zamudami pri povračilu stroškov in projektnih nakazil. Kot smo že omenili, je nova vlada reorganizirala ministrstva. Tri nekdanja ministrstva (Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za šolstvo in šport ter Ministrstvo za visoko šolstvo in tehnologijo) so bila

združena v enotno Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Tudi ta proces je povzročil zamudo pri razpisih in plačilih. Nadalje je padla tudi podpora sektorju s strani občinskih proračunov.

Banke so danes veliko bolj zadržane pri dajanju posojil kot nekoč. Ker ne poznajo dela OCD, jih smatrajo za manj zaupanja vredne kot podjetja. Rezultat tega je, da OCD le redko dobijo premostitvena posojila, ki bi jim pomagala prebroditi težave s finančnim tokom. To je povzročilo upad prijav na razpise in nadaljnjo poslabšanje finančnega stanja sektorja, saj organizacije poleg posojil nimajo drugih virov, ki bi jim omogočili izvajanje projekta do nakazila financerja.

Po drugi strani pa je FIHO (Fundacija invalidskih in humanitarnih organizacij), ki deli sredstva pridobljena s strani državne loterije, razdelil več sredstev, kot je bilo načrtovano. OCD lahko kandidirajo tudi za letne nagrade Erste Foundation (za družbeno vključevanje), sredstva Unicredit Fundacije (za socialna podjetja) in fundacije Sklad 0.5 (za socialne inovacije). Si.mobil, operater mobilne telefonije, skupaj z Umek-om, znanim slovenskim DJ-em, organizira letni "Žur z razlogom", preko katerega so v 2012 zbrali 26.335 evrov za

projekt, ki je bil izbran preko glasovanja na Facebook-u. V letu 2012 so OCD dobile približno 3.7 milijona evrov preko mehanizma 0.5 odstotka dohodnine, kar je malo več kot leta 2011.

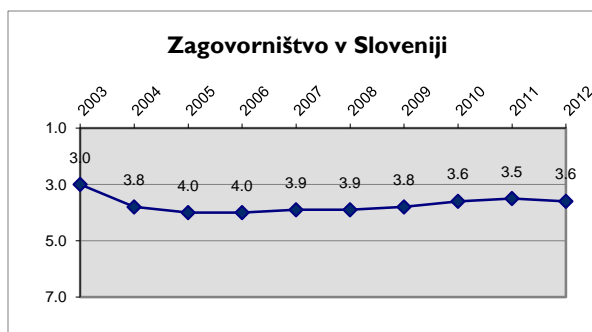
OCD se pritožujejo zaradi zapletenega sistema prijav, upravljanja in administracije, ki ga zahtevajo evropski skladi, vključno z evropskimi strukturnimi skladi in evropskim skladom za begunce. Poleg običajnih zahtev Evropske komisije (EK) se je namreč Slovenija odločila za dodatne obveze prejemnikov sredstev, ki zahtevajo potrjevanje vseh projektnih stroškov z ustrežno dokumentacijo.

Finančni viri OCD so razpršeni. Lokalne organizacije večino svojih sredstev pridobijo s članarinami in individualnimi donacijami, medtem ko večje organizacije večino sredstev pridobijo iz javnih sredstev in donacij. V skladu s podatki Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES) OCD približno 40 odstotkov prihodkov pridobijo s pridobitno dejavnostjo.

V zadnjem času se je zelo razširila praksa zbiranje sredstev preko škatel za donacije. OCD sklepajo partnerstva z velikimi prehranjevalnimi verigami ali supermarketi, Društvo SOS telefon je npr. sodelovalo z McDonalds-om, Fundacija za pomoč otrokom pa z Lidl-om. OCD v poslovalnicah namestijo škatle za zbiranje, podjetja pa jih oglašujejo preko TV oglasov in panojev.

Slovenija ima jasna računovodska pravila, ki se razlikujejo glede na tip in velikost pravnih oseb. Letna poročila OCD morajo biti odobrena s strani njihovih upravnih organov in poslana na AJPES.

ZAGOVORNIŠTVO: 3.6

Zagovorništvo se je v letu 2012 zmanjšalo, predvsem zaradi vladnega neupoštevanja standardov odprtega in vključevalnega procesa odločanja. Čeprav Resolucija o normativni dejavnosti in poslovnik vlade določata jasna pravila glede posvetovanja z javnostjo, vlada ta določila nenehno krši. Center nevladnih organizacij Slovenije (CNVOS), nacionalna mreža OCD, redno spremlja kršitve rokov posvetovanja z javnostjo (posvetovanje mora trajati od 30 do 60 dni). Od marca do septembra 2012 so ministrstva pripravila 212 predlogov; v 171 primerih (81 odstotkov) so bili roki

kršeni. Večina letos sprejete zakonodaje je bila pripravljena po skrajšanem postopku. Varuhinja človekovih pravic, Komisija za preprečevanje korupcije, Računsko sodišče, sindikati in OCD so v medijih večkrat svarili pred škodljivimi posledicami hitrega sprejemanja odločitev.

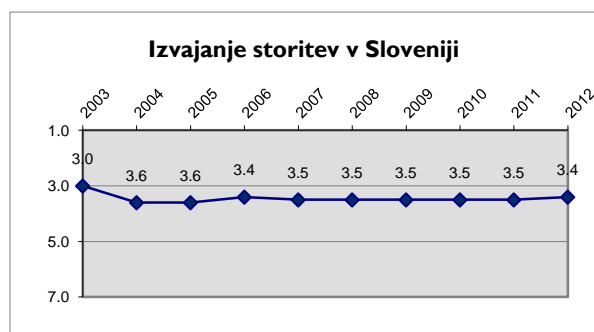
Kmalu po prevzemu oblasti je nova vlada zaradi varčevanja ukinila 128 posvetovalnih teles in svetov, s čimer je precej zmanjšala število mehanizmov, ki so jih OCD lahko uporabljale za dialog z javnimi institucijami. Ker je bila odločitev sprejeta na hitro in brez analiz, OCD, strokovnjaki in mediji niso bili uspešni pri njenem nasprotovanju.

Na drugi strani pa je kot pozitivno vsekakor potrebno oceniti ustanovitev Sveta za razvoj prostovoljstva, prostovoljskih in nevladnih organizacij. Svet, ki ga sestavlja devet predstavnikov OCD, devet predstavnikov ministrstev in en predstavnik univerz, je prvo vladno posvetovalno telo, ki mu predseduje predstavnik OCD. Poleg tega je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje skupaj z OCD vzpostavilo pet delovnih skupin za obravnavanje podnebne spremembe, ekološkega kmetijstva, trajnostne energije, zelenega razvoja in financiranja OCD.

OCD pogosto organizirajo zagovorniške kampanje. Nekatere najvidnejše kampanje v letu 2012 so bile vezane na referendum o Družinskem zakoniku. Med drugim je namreč omenjeni zakonik urejal poroke istospolnih partnerjev in istospolnim parom omogočal posvojitve otrok. OCD so organizirale kampanje tako za kot proti zakonu, ki je bil na koncu na referendumu zavržen. OCD so nasprotovale izgradnji nove termoelektrarne z argumenti, da projekt ni potreben in ni stroškovno učinkovit ter da bi Slovenija morala ta sredstva vložiti v obnovljive vire energije. Vlada je projekt kljub široki kampanji odobrila.

OCD so med seboj sodelovale tudi pri pogajanjih za boljše pogoje financiranja. Medtem ko je koalicija OCD s področja socialne varnosti uspešno izpogajala zgolj 6-odstotno znižanje javnega financiranja, koalicija OCD s področja kulture ni bila tako uspešna, saj so bila sredstva zanje občutno znižana. Kampanje so bile podprte s strani družabnih medijev in različnih spletnih platform, kot je *Tretji člen*, e-skupnost za peticije.

IZVAJANJE STORITEV: 3.4

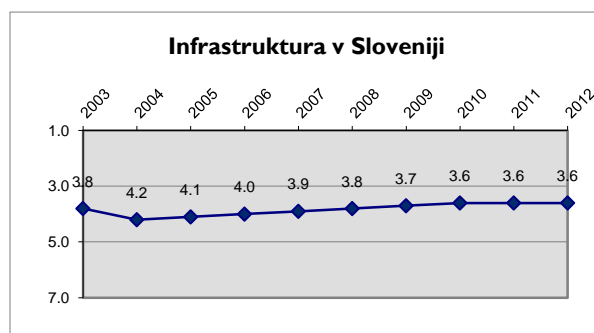
Nivo opravljanja storitev s strani OCD se v letu 2012 ni občutno spremenil. OCD ponujajo široko paleto storitev s področja socialne varnosti, socialne vključenosti, kulture, zdravja, športa in varstva okolja. Vendar pa se večina teh storitev opravlja na podlagi kratkoročnih projektov in ne preko dolgoročnih pogodb. Medtem ko se je v letu 2011 veliko govorilo o zakonodaji, ki bi spodbujala sklepanje koncesij s civilnim in zasebnim sektorjem, to v letu 2012 ni bilo več prioriteta.

OCD vse bolj razvijajo svoje storitve v skladu s potrebami skupnosti. Tako je npr. Center za socialno delo Murska Sobota organiziral razpravo z OCD in občinami z namenom identificiranja potreb prebivalstva in iskanja rešitve. OCD so pokazale svojo odzivnost na potrebe tudi med splošno stavko javnega sektorja aprila 2012 tako, da so skrbele za otroke, ko so bili vrtci in šole zaprti. Zaradi zmanjšanja financiranja so OCD zvišale prispevek uporabnikov za opravljanje storitev.

Razširjenost lokalnih partnerstev, v katerih sodelujejo lokalne oblasti, OCD in poslovni sektor, je vse večja. V Postojni so pod vodstvom mladinskega centra vsi trije sektorji med poletjem organizirali aktivnosti za otroke in mladino.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v letu 2012 objavilo nov program za podporo socialnemu podjetništvu. V okviru programa je bilo med sedemnajst organizacij razdeljenih 4.5 milijonov evrov, ki ponujajo široko paleto storitev in hkrati zaposlujejo predstavnike različnih marginaliziranih skupin, vključno z invalidi in odvisniki od drog.

INFRASTRUKTURA: 3.6

Infrastrukturalna podpora organizacijam civilne družbe je še naprej močna. Nacionalna, 12 regionalnih podpornih organizacij in veliko sektorskih mrež nudi informacije, svetovanje, usposabljanja in podporo zagovorniškim dejavnostim, najem tehnične opreme in ostale storitve. Regionalna stičišča nudijo kratka usposabljanja brezplačno, medtem ko je usposabljanje za izkušene kadre OCD na voljo brezplačno ali po neprofitni ceni. Različne mreže, vključno z mrežo na

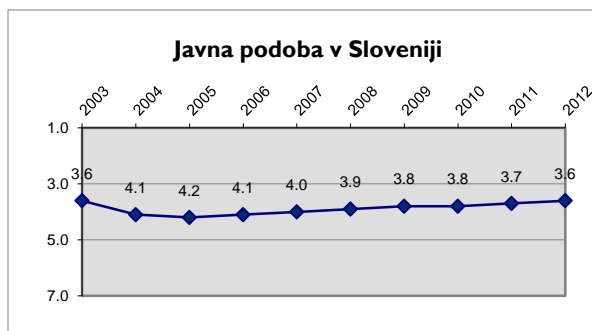
področju prostorskega načrtovanja, nudijo mentorstva za manjše organizacije.

V Sloveniji je registriranih šest lokalnih razvojnih fundacij, ki pa na žalost ne izpolnjujejo svojega poslanstva. Nekatere so začele izvajati druge aktivnosti, medtem ko ostale še naprej poskušajo (bolj ali manj neuspešno) pridobivati sredstva na lokalnem nivoju.

OCD redno tvorijo neformalne koalicije za doseganje konkretnih kratkoročnih ciljev, npr. koalicijo kulturnih organizacij z namenom izboljšanja pogojev financiranja. Obstajajo tudi nekatere dolgoročne koalicije, kot sta koalicija za preprečevanje diskriminacije in koalicija za trajnostno prometno politiko.

Na lokalnem nivoju je približno petnajst občin podpisalo sporazume o sodelovanju z OCD; od tega deset v letu 2012. Tudi sodelovanje med OCD in zasebnim sektorjem se povečuje. Tako so npr. letu 2012 OCD izvajale timbildinge za zaposlene v podjetjih, preko katerih so se čistila nabrežja rek in obnavljala otroška igrišča. Poznana inicijativa za spodbujanje korporativnega prostovoljstva je tudi akcija Dan za spremembo, preko katere podjetja svoje zaposlene angažirajo v prostovoljskih aktivnostih.

JAVNA PODOBA: 3.6

Javna podoba sektorja se je v letu 2012 občutno izboljšala, predvsem kot posledica povečane medijske pokritosti. Medijska pokritost civilnega sektorja se je namreč v zadnjih letih zelo izboljšala, mediji OCD pogosto sprašujejo za mnenja o različnih temah ipd. Na primer, vse nacionalne TV in radio postaje in vsi največji dnevniki so poročale o nacionalnem sejmu in konferenci nevladnih organizacij. Tudi lokalni mediji redno objavljajo članke in poročila o dogodkih in iniciativah OCD. Največje akcije OCD (kot npr. Očistimo Slovenijo in Bodi Up – tekmovanje, ki

spodbuja mlade, da si izmislijo glagol, ki najbolje opisuje prostovoljsko delo) so imele medijske pokrovitelje.

Navadno so za stike z javnostmi zadolženi programski delavci, nekatere OCD pa imajo zaposlene tudi strokovnjake za odnose z javnostmi. Organizacije imajo redne stike z novinarji, ali pa vsaj spremljajo novinarje, ki pokrivajo njihova področja.

Ker so ponudile odgovor na naraščajočo revščino v državi, humanitarne organizacije uživajo zelo pozitivno javno podobo, podobno kot gasilska društva, organizacije s področja človekovih pravic in druge. Pozitivno javno podobo imajo predvsem posamezne organizacije, medtem ko tega ne moremo trditi za sektor kot celoto. Javnost prepoznava pomen konkretnih organizacij, kljub temu pa še vedno meni, da so OCD kot take nepotrebne. Enako velja za odločevalce, ki večkrat okarakterizirajo sektor kot zdrहारja. Kljub temu obstajajo primeri pozitivne prepoznavnosti OCD s strani odločevalcev. Tako je npr. generalni sekretar slovenskega Karitasa prejel Zlati red za zasluge Republike Slovenije s strani predsednika republike. Tudi poslovni sektor predvsem humanitarne in socialne organizacije dojema pozitivno in največkrat sodeluje prav s tovrstnimi organizacijami. Po drugi strani pa podjetja menijo tudi, da npr. okoljske organizacije zavirajo razvoj velikih infrastrukturnih projektov.

Slovenske OCD so pred leti razvile svoj sistem kakovosti. Organizacije se lahko odločijo za sistem samoocenjevanja ali za certificiranje. Glede na pomanjkanje finančnih virov se je večina organizacij odločila za samoocenjevanje. Organizacije morajo svoja letna poročila posredovati AJ PES-u. Večje nacionalne organizacije svoja poročila pogosto objavijo tudi na spletu.

Indeks trajnosti organizacij civilne družbe (Civil Society Organization Sustainability Index) je ključno analitično orodje, s katerim se meri napredek civilnega sektorja v Srednji in Vzhodni Evropi ter Centralni Aziji. Indeks spremlja napredek civilnega sektorja v 29 državah v zadnjih 15 letih. Indeks preučuje celotno podporno okolje civilne družbe, pri čemer posebno pozornost posveča pravnemu okolju, organizacijski sposobnosti, finančni sposobnosti, zagovorništvu, izvajanju storitev, infrastrukturi in javni podobi. Vsaka od dimenzij je ocenjena po skali s sedmimi točkami, na kateri 1 pomeni zelo napredno stopnjo in 7 zelo nizko stopnjo razvoja. Indeks je razvila Agencija ZDA za mednarodni razvoj (USAID) v partnerstvu z lokalnimi organizacijami v vsaki od držav, ki jih obravnava indeks.

Za več informacij se lahko obrnete na Tino Divjak na tina.divjak@civos.si.

Angleška verzija Indeksa trajnosti OCD za Srednjo in Vzhodno Evropo in centralno Azijo za leto 2012 je dostopna na: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>